

Helilooja M. Tšulaki ballett „Ebapeig“, mille libreto on loodud 18. sajandi itaalia suure komöödiameistri Carlo Goldoni komöödia „Kahe isanda teener“ ainetel, jätkab nõukogude balleti otsinguid maailmakirjanduse suurteoste lahendamisel balletikunsti spetsiifiliste vahenditega. Nende otsingute viljastavat mõju balletikunstile tõendavad suurepärased nõukogude balletid, mis on loodud Puškini, Shakespeare'i, Lope de Vega ja mitme teise kirjanduse suurmeistri teoste aineil. Need balletid avardavad balletikunsti piire, sest tantsijail tuleb neis oma kunsti spetsiifiliste vahenditega luua kujusid, mis oleksid võrdsed kirjandusliku teose kujudega.

Balleti lavastaja RAT „Estonias“, Leningradi ballettmeister Boris Fenster on õigesti tabanud Goldoni komöödia stiililist omapära ja leidnud sellele õnnestunud lahenduse balleti koreograafias. Nagu Goldoni komöödias, nii on ka „Ebapeius“ tihedalt põimunud tõsine koomilise, liitrika ironiaga. Kogu etendus kulgeb kiires tempos, on tulvil elurõõmu ja elujaatavust. Tugevasti kõlab selles tõelise armastuse tunnete puhtuse ja truuduse ülistamine ning sealsamas irooniline naer väiklaste tunnete rõhutatult suurejooneliste väljenduste üle. Etendusest hoovab vaimustust rahva tarkusest, leidlikkusest, tema tervest elutunnetamisest ning üleolevat naeru aristokraatide jõuetuse ja tühisuse üle.

Vaatamata oma näilikele kirevusele on etendus väga ühtlane: kõik etenduse komponendid on rangelt allutatud peamise tegevusjoone arendamisele. Divertissementlikud episoodid põimuvad orgaaniliselt süzesse, moodustades ereda olustikulise tausta, millel aktiivselt tegutsevad balleti peategelased.

Ballettmeister B. Fenster on tabavalt leidnud koreograafilise iseloomustuse igale „Ebapeiu“ tegelasele. Beatrice, Clarice ja Smeraldina, Florinda, Silvio ja Truffaldino on igaljuhul oma selgesti individualiseeritud koreograafilne joon, mis annab maksimaalse võimalusi avada nende karaktereid, nende tegevuseesmärke.

Väga nõudlik on balletis peategelase Beatrice Rasponi tantsupartii. Esineb

Rõõmustav etendus

M. Tšulaki ballett „Ebapeig“ RAT „Estonia“ laval

ju Beatrice niihästi õrna armastava tütarlapsena kui ka ulja noormehena. Temas peavad avastuma niihästi armastava tütarlapse liüriline sisemaailm kui ka kangelaslik otsustavus võidelda oma õnne eest. Stseenides aga, kus Beatrice esineb ümberriietatud mehena, on tema tantsus niihästi rõhutatud kavalerlikku uljust, mille tagant vahetevahel paistab keerulisse olukorda sattunud tütarlapse saama, kust, kui ka kelmikat üleemeelikust, millega Beatrice võib ninapidi Pantalonet, Claricet ja Silvio.

Helmi Puur lahendab selle raske ülesande meelikõitvalt. Kõik Beatrice-tütarlapse stseenid viib Helmi Puur läbi suure lüürismiga. Helmi Puuri tants on tehniliselt laitmatu, selgejooneline ja õhuline. Väga graatsiliselt ja peene huumoritundega esitab Helmi Puur stseenid, kus Beatrice esineb noormehena — „ebapeiuna“... Ta vehkleb osavalt, kannab suurepärase elegantse hoolimatusega mantlit ja mööka ning tantsib sädelevalt.

Helmi Puuri esituses jääb aga puudu ühest väga tähtsast küljest Beatrice kujus. Goldoni komöödias ja M. Tšulaki balletis on Beatrice kujule peale komöödialikkuse ja liürilisuse omane ka tugev heroiline joon. Goldoni aja pidi tütarlapsel olema äärmiselt palju otsustavust ja julgust selleks, et jätta maha oma kodu ja asuda üksinda Torinost põgenema sunnitud peigmehe otsinguile. Helmi Puuri esituses ei kõla aga veel kuigi tugevalt Beatrice suure ja julge armastuse teema. See tõttu kaotab Beatrice maskeraad oma põhjendatuse ja näib vaid ülemeeliku tütarlapse vallatusena.

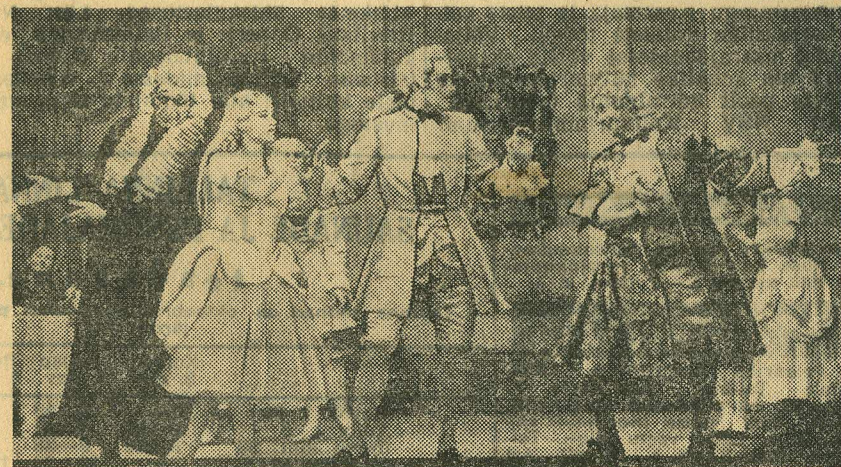
Suurepärase komöödialikkusega ja tabava ironiaga on etenduses antud kapriisse Clarice ja tema hädavaresest peigmehe Silvio kuju. Eike Joasoo loob ereda kuju jonnakast, hellitatud „pürjeritütrest“. Tema tants annab väljendusrikkalt edasi kõik Clarice tunded ja mõtted, iga väiksemagi nüansi tema meeleolus. Tantsu hästi

väljatöötatud tehniline külg on Eike Joasool täielikult allutatud kuju lahtimõtestamise ülesandele.

Suurepäraselt täidab Silvio osa Artur Koit. Tema tants, miimika, maneerid ja kogu tema satiirilisel teravdatud lavaline käitumine aitavad luua komöödialikult ereda kuju peenutseva dekadentliku „kõrgema seltskonna“ vesivõsukesest.

Väga tähtis osa kuulub Goldoni loominguks rahvahulkade esindajatele. „Ebapeius“ on sellisteks rahva esindajateks, rahva terve elutunnetamise, terava mõistuse ja südamlikkuse kandjateks Smeraldina ja Truffaldino. RAT „Estonia“ etenduses kipuvad aga need kujud jääma tagaplaanile. Niihästi muusika kui ka libreto annavad Truffaldino osa täitjale küllaltki häid võimalusi selleks, et näidata selle rahva rüpest tulnud hakkaja noormehe nupukust ja osavust, tema mõtte julget lendu ja ootamatuid viraaže, tema kõikevõitva elurõõmu ja tunnete värskust, tema loomulikkude kavalust, mis sunnib teda vastavalt erinevatele asjaoludele kord teesklema rumalust, kord saamatust, kord aga näitama täiel määral oma tarkust, leidlikkust ning osavust. Ballettmeister on tabavalt kasutanud Truffaldino musikaalset partiid, ehitades tema tantsud vastavalt Truffaldino iseloomule teravas kiires rütmis. Noor tantsija David Sur, kes esineb Truffaldino osas, esitab need keerulised tantsud väga kergelt ja puhtalt. Sundimatult esitab ta teravalt komöödialikud momendid. Kuid ta avab Truffaldino mitmekilgse kuju vaid ühest küljest, näidates kahe isanda teeneris peamiselt väiklast kavalust, nooruslikku lihtsameelsust ning üleemeelikust. Truffaldinole nii omane terve mõistuse ja elutunnetuse üleolek tema isandade omast jäävad aga David Suri loodud kujus avamatuks.

Tervest elutunnetusest jääb paraku puudu ka Smeraldinal Eesti NSV teenelise kunstniku Inge Põdra esituses. Inge Põder tantsib graatsiliselt ja tem-

Stseen M. Tšulaki balletist «Ebapeig» (vasakult): doktor — Rein Rannik, Clarice — Eike Joasoo, Silvio — Artur Koit, Pantalone — Boris Blinoff

peramentselt. Miimiline mäng ja oskus allutada tantsutehnikat kuju lahtimõtestamise ülesandele lubavad tal luua reljefse, ereda kuju tarmukast, nupukast toaneitsist. Kuid I. Põdra koketeerivas, rafineeritud Smeraldinas ei ole näha eilset külätüdrukut. „Head kommetega“ toaneitsi kesta tagant ei paista välja lihtsa tüdruku siirust ega südamlikkust.

Beatrice armsama Florindo osa ei anna suuri võimalusi selle täitjale. Ilmar Silla, keda nägime Florindo osas, täitis korralikult oma tantsulised ülesanded paaristantsudes Helmi Puuriga, kuid ta ei lisanud omalt poolt midagi juurde Florindo kuju elustamiseks ja individualiseerimiseks.

Teravalt komöödialikult täidab Beatrice venna Federigo väikest osa Hans Nieländer, kes ühesainsas lühikeses stseenis suudab anda meeldejääva selgepiirilise karakteri.

Hea mulje jätab idamaise tänavatantsijatari tants Ülle Ulla esituses. Noor tantsijatar loob huvitava, omapärase kuju. Omapärane on tantsu tõlgendus: kui mitmes teises „Ebapeiu“ lavastuses võrgutab tänavatantsijatar oma idamaise tantsuga teda ümbritsevat mehi, siis Ülle Ulla esituses tantsutab tantsijatar oma kauni kunstiga Veneetsia logardite madalaid instinkte, õilistab nende tundeid ja mõtteid. Siiski tuleks soovitada Ülle Ullale veel suuremat tehnilist vabadust tantsu teises, kiiremas osas.

Etenduses ei saa nõustuda Pantalone ja doktor Lombardi osa tõlgendamisega. Goldoni, kes reformeeris itaalia commedia dell'arte teatri traditsiooni, lisas maske, muutis Pantalone itaalia tõusva kodanluse sümboliks. Tema Pantalone on küll kitsi, kuid algatusvõi-

meline ja igati väärikas mees. „Ebapeiu“ lavastuses on mindud Pantalone kuju osas kõrvale Goldonist, tema realistliku komöödia karakteritest. Tugevasti karikeeritud Pantalone (B. Blinoff) ja doktor (R. Rannik) on sisuliselt vaesemad kui nende algkujud Goldoni komöödias.

Õigesti lahendada Goldoni realistliku komöödiat balletilavastuses tähendab esile tuua karakterite elulisust, tõepärasust ja mitmekesisust, avada realistlikult elavate inimeste tõelised vahekorrad, anda edasi autori armastust inimeste vastu, tema kirglikku elujaatamist, tema vaimustust rahva elutarkuse, andekuse, elujõu ja sikkuse üle. Boris Fensteril on õnnestunud tuua balletietenduses täisverelist elu. Siin puudub tinglik pantomiim, tants on aktiivne, sisukas ja väljendusriikas.

RAT „Estonia“ balletirühm on õnnestunud lahendanud raske ülesande. On tabatud mitte üksnes üksikuid karaktereid, vaid ka massi rahvuslikku ja ajaloolis-olustikulist koloriiti. Kahvatuks on aga kahjuks jäänud keskne massitants tarantella, mis ei saavutanud balletirühma esituses vajalikku temperamenti ega avarust.

Stiilpuhtad on „Ebapeiu“ lavastusele kunstnik Eldor Renteri poolt loodud dekoratsioonid, milles on õnnestunud edasi antud 18. sajandi Veneetsia rahvuslikku ning ajaloolis-olustikulist omapära.

„Ebapeiu“ lavastus RAT „Estonia“ laval on andeka, viimaste aastatel suuri edusamme teinud balletikollektiivi rõõmustavaks saavutuseks.

T. Šmõrova,

Leningradi Akadeemilise S. Kirovi nimeise Ooperi ja Balletiteatri balletisolist